

LR Trešais nacionālais ziņojums ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām

Publicēts: 07.04.2020.

Ievads

Latvija piedalās globālo klimata pārmaiņu samazināšanas procesā un līdz ar daudzām citām pasaules valstīm parakstījusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām (Konvenciju) 1992. gada jūnijā Riodežaneiro ANO konferencē par vidi un attīstību. Tā stājās spēkā 1994. gada 21. martā. Latvijas Republikas Saeima Konvenciju ratificēja 1995. gada 23. februārī, un kopš 1995. gada 23. marta Latvija ir kļuvusi par Konvencijas dalībvalsti, tādējādi uzņemdamās pildīt virkni starptautisku saistību.

Konvencijas mērķis ir sasniegt siltumnīcefekta gāzu (SEG) koncentrācijas stabilizāciju atmosfērā tādā līmenī, kas novērstu bīstamu antropogēnu iekļaušanos klimata sistēmā. SEG ir tās gan dabiskās, gan antropogēnās (cilvēku radītās) atmosfēras gāzveida sastāvdaļas, kas absorbē un reemitē infrasarkanā starojumu. Tās ir oglekļa dioksīds (CO₂), metāns (CH₄), vienvērtīgā slāpekļa oksīds (N₂O), fluorogļūdeņraži (HFC), perfluoroglekļi (PFC), sēra heksafluorīds (SF₆), kā arī oglekļa oksīds (CO), slāpekļa oksīdi (NO_x) un nemetāna gaistošie organiskie savienojumi (NMGOS). Atbilstoši Klimata konvencijas 1997. gada 11. decembra Kioto Protokolam, Latvijai individuāli vai kopīgā rīcībā ar citu valsti jāpanāk, ka antropogēnie CO₂, CH₄, N₂O, HFC, PFC un SF₆ izmeši, izteikti kopējā formā, laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam būs 8% zem 1990. gada izmešu līmeņa.

Saskaņā ar Konvenciju, dalībvalstīm, t.sk. Latvijai, katru gadu Līgumslēdzēju pušu Konferencē ir jāsniedz pārskats par SEG izmešiem un to piesaisti valstī. Katru trešo gadu Latvijai ir jāgatavo nacionālais ziņojums, kurā jānodrošina informācija ne tikai par SEG izmešiem un to piesaisti, bet arī par Konvencijas saistību īstenošanas labā veiktiem un iecerētiem politikas pasākumiem.

Zinātnisko pētījumu rezultātā ir konstatēts antropogēno SEG koncentrācijas pieaugums atmosfērā, kura rezultātā var rasties reģionālas un globālas klimata pārmaiņas. SEG koncentrāciju palielināšanās izraisa Zemes virsmas un atmosfēras papildu sasilšanu un negatīvi ietekmē klimatu. Atbilstoši Starpvaldību klimata pārmaiņu padomes (IPCC) Trešajam ziņojumam, vidējā Zemes virsmas temperatūra 20. gadsimtā palielinājusies par 0,6±0,2 °C [14].

Kopš 1750. gada CO₂ koncentrācija atmosfērā ir palielinājusies par 31%, CH₄ koncentrācija – par 151%, N₂O koncentrācija – par 17%, un šīs koncentrācijas joprojām palielinās. Pēdējo 20 gadu laikā apmēram ¾ antropogēno CO₂ izmešu atmosfērā ir radušies fosilā kurināmā dedzināšanas rezultātā. Pašreiz okeāns un sauszeme kopā piesaista apmēram pusi antropogēno CO₂ izmešu. Salīdzinot ar 1980-tiem gadiem, ikgadējais CH₄ koncentrācijas pieaugums 1990-tos gados samazinājies. Nedaudz vairāk kā puse pašreizējo CH₄ izmešu ir antropogēnas izcelsmes (piemēram, kurināmā dedzināšana, mājlopi, sadzīves atkritumu izgāztuves). Turklāt, palielinoties CH₄ izmešu daudzumam, palielinās arī CO koncentrācija atmosfērā. Apmēram trešdaļa pašreizējo N₂O izmešu ir antropogēnas izcelsmes (piemēram, lauksaimnieciskās augsnes, organiskais mēslojums, ķīmiskā rūpniecība).

Pēc 1991. gada Latvijā sākās pāreja uz tirgus ekonomiku. Šis process izraisīja ievērojamas izmaiņas visās tautsaimniecības nozarēs. Tā rezultātā kopš 1990. gada ir samazinājušies SEG izmeši.

Pirmais Nacionālais ziņojums tika izstrādāts un iesniegts UNFCCC 1995. gadā, kurā bija dots pilnīgs SEG izmešu pārskats tikai bāzes – 1990. gadam. Kopš tā laika pārskati tiek sastādīti ik gadu, un tie kļuvuši precīzāki. Pirmajā ziņojumā tika prognozēts, ka ekonomikas lejupslīdes dēļ izmeši 2000. gadā nepārsniegs 1990. gada līmeni, pat ja netiks veikti īpaši pasākumi to samazināšanai. Savukārt jau Otrajā Nacionālajā ziņojumā, kurš tika sagatavots 1998. gadā, tika prognozēts, ka straujā ekonomikas attīstība radīs pakāpenisku izmešu apjoma pieaugumu. Bāzes scenārijā tika prognozēts, ka 2010. gadā izmešu apjoms varētu būt 15-25% zem 1990. gada līmeņa, bet, īstenojot scenāriju "ar pasākumiem", SEG izmešu apjoms laika posmā no 2008. gada līdz 2012. gadam varētu būt 35-40% zem 1990. gada līmeņa.

Trešajā Nacionālajā ziņojumā informācija par SEG izmešiem un piesaisti sniegta laika posmam no 1995. līdz 2000. gadam, kā arī salīdzinājumam doti dati par 1990. gadu, pieņemot tos par atskaites punktu. Jāatzīmē, ka laika posmam no 1990. līdz 1997. gadam SEG izmeši nav pārrēķināti pēc jaunā IPCC kopējā atskaites formāta, kas apgrūtināja datu pilnīgu analīzi un salīdzināšanu. Jaunākās prognozes liecina, ka SEG izmeši 2010. gadā, īstenojot Bāzes scenāriju, būs 45% zem 1990. gada līmeņa, bet scenārija "ar pasākumiem" īstenošanas gadījumā SEG izmešu apjoms būs 51% zem 1990. gada līmeņa. Tātad Latvija varēs izpildīt savas starptautiskās saistības.

Trešais Nacionālais ziņojums vienkopus apvieno informāciju gan par valsts politisko struktūru, gan par Latvijas klimata svārstībām, kā arī par ekonomiskās attīstības īpatnībām un tautsaimniecības nozaru attīstības virzību. Ziņojumā dots arī vispārīgs ieskaits ikgadējo SEG izmešu pārskata rezultātos 1990. gadam un laika posmam no 1995. līdz 2000. gadam, atzīmējot, ka 2000. gada dati ir provizoriski. Informācija par jaunākajiem politiskajiem līdzekļiem un pasākumiem SEG izmešu samazināšanas jomā Latvijā ir apkopota 4. nodaļā, sniedzot ieskatu gan par starptautiskajām finansiālajām atbalsta programmām, gan arī par pēdējos 3 gados realizētajiem, uzsāktajiem, kā arī tuvākā nākotnē plānotajiem pasākumiem katrā SEG izmešus radošajā nozarē. Lai novērtētu SEG izmešu un piesaistes tendences nākotnē, ņemot vērā pašreizējo ekonomikas un sociālās attīstības līmeni, kā arī īstentās un apstiprinātās politikas un pasākumus, katrai nozarei tika sagatavotas atsevišķas prognozes, kuras dotas 5. nodaļā. Nākamajā nodaļā ir apkopota informācija par klimata pārmaiņu ietekmi uz vidi, jutīguma novērtējums un pielāgošanās pasākumi, savukārt 7. nodaļā ir sniegts pārskats par pēdējos gados veiktajiem pētījumiem un novērojumiem klimata pārmaiņu novērtēšanā un novēršanā. Vides problēmu risinājuma efektivitāte ir tieši atkarīga no šajā procesā iesaistīto cilvēku zināšanu līmeņa, izpratnes par atbildību un iespējām dot savu ieguldījumu globālo klimata pārmaiņu novēršanā, tādēļ 8. nodaļā vienkopus ir koncentrēta informācija par visām izglītības iestādēm, par organizācijām un par programmām Latvijā, kuras informē sabiedrību par šīm problēmām.

<https://www.varam.gov.lv/lv/lr-tresais-nacionalais-zinojums-ano-visparejas-konvencijas-par-klimata-parmainam>